

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

26 iunie 2008*

În cauzele conexate C-334/06-C-336/06,

având ca obiect cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare formulate în temeiul articolului 234 CE de Verwaltungsgericht Chemnitz (Germania), prin deciziile din 20, 17 și 31 iulie 2006, primite de Curte la 3 august 2006, în procedurile

Matthias Zerche (C-334/06),

Manfred Seuke (C-336/06)

împotriva

Landkreis Mittweida,

și

* Limba de procedură: germana.

Steffen Schubert (C-335/06)

împotriva

Landkreis Mittlerer Erzgebirgskreis,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul A. Rosas (raportor), președinte de cameră, domnii J. N. Cunha Rodrigues, J. Klučka, A. Ó Caoimh și A. Arabadjiev, judecători,

avocat general: domnul Y. Bot,
grefier: domnul B. Fülöp, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 27 septembrie 2007,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru domnul Schubert, de G. Zimmermann, Rechtsanwalt;

- pentru domnul Seuke, de Th. Rehm, Rechtsanwalt;
- pentru guvernul german, de domnul M. Lumma și de doamna C. Schulze-Bahr, în calitate de agenți;
- pentru guvernul portughez, de domnul L. Fernandes și de doamna M. Ribes, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Comunităților Europene, de domnul G. Braun și de doamna N. Yerrell, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 14 februarie 2008,

pronunță prezenta

Hotărâre

¹ Cererile de pronunțare a unor hotărâri preliminare privesc interpretarea articolului 1 alineatul (2) și a articolului 8 alineatele (2) și (4) din Directiva 91/439/CEE a Consiliului din 29 iulie 1991 privind permisele de conducere (JO L 237, p. 1, Ediție specială,

7/vol. 02, p. 62), astfel cum a fost modificată prin Regulamentul (CE) nr. 1882/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 septembrie 2003 (JO L 284, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 4, p. 213), denumită în continuare „Directiva 91/439”).

- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul a trei litigii între domnul Zerche (cauza C-334/06), precum și domnul Seuke (cauza C-336/06), pe de o parte, și Landkreis Mittweida (circumscripția Mittweida), pe de altă parte, respectiv domnul Schubert (cauza C-335/06), pe de o parte, și Landkreis Mittlerer Erzgebirgskreis (circumscripția Mittlerer Erzgebirgskreis), pe de altă parte, litigii având ca obiect refuzul Republicii Federale Germania de a recunoaște permisele de conducere obținute de domnii Zerche, Seuke și Schubert în Republica Cehă ulterior retragerii administrative, pentru consum de alcool, a permisului de conducere german al acestora.

Cadrul juridic

Reglementarea comunitară

- 3 Potrivit primului considerent al Directivei 91/439, care a abrogat, începând de la 1 iulie 1996, Directiva 80/1263/CEE din 4 decembrie 1980, prima directivă a Consiliului privind introducerea unui permis de conducere comunitar (JO L 375, p. 1):

„[...] în sensul politicii comune de transport și pentru a contribui la îmbunătățirea siguranței traficului rutier, precum și pentru a facilita circulația persoanelor stabilite într-un alt stat membru decât cel în care au luat examenul pentru permis de conducere, este de dorit existența unui model comunitar pentru permisul de conducere național [recunoscut reciproc de statele membre], fără nici o obligație de schimbare a permiselor”.

4 Al patrulea considerent al acestei directive prevede:

„[...] din motive de siguranță rutieră, se recomandă stabilirea condițiilor minime pentru emiterea unui permis de conducere”.

5 În ultimul considerent al Directivei 91/439 se precizează:

„[...] din motive de siguranță rutieră și de trafic, statele membre ar trebui să aibă posibilitatea să aplice tuturor posesorilor de permis, care s-au stabilit pe teritoriul acestora, dispozițiile naționale privind retragerea, suspendarea și anularea permiselor de conducere”.

6 Articolul 1 din directiva menționată prevede:

„(1) Statele membre introduc un permis de conducere național pe baza modelului comunitar, descris în anexa I sau Ia, conform dispozițiilor din prezenta directivă. [...]

(2) Permisele de conducere emise de statele membre se recunosc reciproc.

(3) Dacă posesorul unui permis de conducere național valabil se stabilește într-un alt stat membru decât cel care a emis permisul, statul membru gazdă poate aplica posesorului de permis legislația națională în ceea ce privește termenul de valabilitate

al permisului, controalele medicale și regimul de taxe și poate introduce, în permis, orice informații indispensabile administrației.”

- 7 Potrivit articolului 7 alineatul (1) din Directiva 91/439, permisele de conducere pot fi emise doar acelor solicitanți:

„(a) care au luat proba de aptitudini și cunoștințe practice și o probă de cunoștințe teoretice și care îndeplinesc normele medicale, conform dispozițiilor din anexele II și III;

(b) care au domiciliul stabil pe teritoriul statului membru care emite licența [a se citi «permisul de conducere»] sau pot prezenta documente doveditoare din care să rezulte că studiază pe teritoriul acestui stat de minimum șase luni.”

- 8 Conform punctului 14 din anexa III la această directivă, intitulată „Normele minime de aptitudini fizice și psihice pentru conducerea unui autovehicul”, consumul de alcool constituie un pericol important pentru siguranța rutieră și, având în vedere anvergura problemei, personalul medical trebuie să fie foarte vigilent. Punctul 14.1 primul paragraf din această anexă prevede că „[n]u se emit sau [nu se] reînnoiesc permise de conducere pentru solicitanții sau conducătorii auto care sunt dependenți de alcool și [a se citi «sau»] nu se pot abține de la băutură și conducere [a se citi «nu pot disocia conducerea unui autovehicul de consumul de alcool»]”. Din al doilea paragraf al punctului 14.1 menționat mai sus rezultă că „[d]upă o perioadă dovedită de abținere și sub rezerva avizului medical autorizat și a controalelor medicale regulate se pot emite sau reînnoi permise de conducere pentru solicitanții sau conducătorii auto care au fost dependenți de alcool în trecut”.

- 9 De la punctul 5 din aceeași anexă rezultă că, pentru emiterea sau reînnoirea ulterioară a permiselor de conducere, statele membre pot impune un examen medical căruia i se aplică norme mai stricte decât cele stabilite în anexa menționată.

10 Potrivit articolului 7 alineatul (5) din Directiva 91/439:

„O persoană poate să dețină un permis de conducere doar dintr-un singur stat membru.”

11 Articolul 8 din această directivă prevede:

„[...]”

(2) Sub rezerva respectării principiului teritorialității legislației penale și polițienești, statele membre în care are domiciliul stabil pot să aplice posesorului unui permis de conducere, emis de un alt stat membru, propriile dispoziții de drept intern privind limitarea, suspendarea, retragerea sau anularea dreptului de conducere și, dacă este necesar, să schimbe permisul în acest sens.

[...]

(4) Un stat membru poate să refuze recunoașterea valabilității oricărui permis de conducere emis de un alt stat membru unei persoane care este, pe teritoriul primului stat, subiectul uneia din măsurile menționate în alineatul (2).

[...]"

- 12 La articolul 9 primul paragraf din directiva menționată se precizează că „«domiciliu stabil» reprezintă locul unde o persoană locuiește permanent, adică cel puțin 185 de zile din fiecare an calendaristic, datorită unor obligații personale și profesionale sau, pentru o persoană fără obligații profesionale, datorită obligațiilor personale care atestă legături puternice între această persoană și locul unde locuiește”.

- 13 Articolul 12 alineatul (3) din Directiva 91/439 prevede:

„Statele membre își acordă asistență reciprocă în aplicarea prezentei directive și, dacă este necesar, schimbă informații cu privire la permisele pe care le-au înregistrat.”

Reglementarea națională

Reglementarea referitoare la recunoașterea permiselor de conducere emise de alte state membre

- 14 Articolul 28 alineatele 1, 4 și 5 din Regulamentul privind accesul persoanelor la traficul rutier (regulamentul privind permisele de conducere) [Verordnung über

die Zulassung von Personen zum Straßenverkehr (Fahrerlaubnis-Verordnung)] din 18 august 1998 (BGBl. 1998 I, p. 2214, denumit în continuare „FeV”) prevede:

„(1) Posesorii unui permis de conducere valabil al [Uniunii Europene] sau al [Spațiului Economic European (denumit în continuare «SEE»)], cu domiciliul stabil, în sensul articolului 7 alineatul 1 sau 2, în Germania, sunt autorizați – sub rezerva limitării prevăzute la alineatele 2-4 – să conducă vehicule în această țară, în limita drepturilor pe care le au. Condițiile care se aplică permiselor de conducere străine sunt respectate de asemenea în Germania. În lipsa unor dispoziții contrare, dispozițiile prezentului regulament se aplică acestor permise de conducere.

[...]

(4) Autorizația menționată la alineatul 1 nu se aplică posesorilor unui permis de conducere al [Uniunii] sau al SEE,

[...]

3. al căror permis de conducere a făcut în Germania obiectul unei măsuri de retragere provizorie sau definitivă adoptate de un tribunal ori al unei măsuri de retragere executorii cu efect imediat sau al unei măsuri definitive adoptate de o autoritate administrativă, cărora le-a fost refuzat permisul de conducere printr-o decizie definitivă sau cărora le-a fost retras permisul de conducere nu numai pentru că au renunțat între timp la acesta,

[...]

(5) Dreptul de a utiliza în Germania un permis de conducere al [Uniunii] sau al SEE după adoptarea uneia dintre deciziile menționate la alineatul 4 punctele 3 și 4 este acordat la cerere în cazul în care au dispărut motivele care au justificat retragerea sau interdicția de a solicita dreptul de a conduce. [...]"

Reglementarea referitoare la retragerea permisului de conducere

¹⁵ Potrivit articolului 69 din Codul penal (Strafgesetzbuch), instanța penală dispune retragerea permisului de conducere în cazul în care rezultă din starea de fapt că o persoană urmărită penal este inaptă pentru a conduce vehicule. Conform articolului 69 bis din același cod, această retragere este însoțită de o perioadă de interdicție de a solicita un nou permis de conducere (perioadă de blocaj) care poate varia între șase luni și cinci ani și, în anumite condiții, poate fi pronunțată chiar pe viață.

¹⁶ În temeiul articolului 46 din FeV, dispoziție care pune în aplicare articolul 3 din Legea privind traficul rutier (Straßenverkehrsgesetz), autoritatea responsabilă cu emiterea permiselor de conducere este obligată să retragă dreptul de a conduce dacă se dovedește că posesorul unui permis este inapt pentru a conduce vehicule. Conform alineatului 5 al articolului 46 menționat mai sus, dreptul de a conduce își încetează existența prin retragerea permisului de conducere. În cazul în care acest permis a fost emis în străinătate, retragerea are ca efect stingerea dreptului de a conduce vehicule pe teritoriul național.

Reglementarea referitoare la aptitudinea de a conduce

17 La articolul 11 din FeV, intitulat „Aptitudinea”, se precizează:

„(1) Persoanele care solicită un permis de conducere trebuie să îndeplinească condițiile fizice și psihice necesare în acest scop. Aceste condiții nu sunt îndeplinite în special în cazul unor boli sau al unor carențe menționate în anexa 4 ori în anexa 5, care sunt incompatibile cu aptitudinea sau cu o aptitudine limitată [de a conduce autovehicule]. [...]

(2) În cazul în care există fapte care pot produce îndoieli cu privire la capacitățile fizice sau psihice ale solicitantului unui permis de conducere, autoritățile competente în domeniul permiselor de conducere pot dispune prezentarea unui raport de expertiză medicală de către persoana interesată, în vederea adoptării deciziilor referitoare la emiterea sau la prelungirea permisului de conducere ori la impunerea de limitări sau condiții. [...]

(3) În scopul menționat la alineatul 2 [în special], pentru a îndepărta îndoielile în ceea ce privește aptitudinea de a conduce, poate fi dispusă prezentarea unui raport eliberat de un centru de control al aptitudinii de a conduce recunoscut oficial (raport de expertiză medico-psihologică)

[...]

4. în cazul unor încălcări grave sau repetate ale Codului rutier ori în cazul unor delikte în legătură cu traficul rutier sau cu aptitudinea de a conduce [...]

sau

5. la reatribuirea permisului de conducere,

[...]

- b. în cazul în care retragerea permisului de conducere se întemeiază pe unul dintre motivele menționate la punctul 4.

[...]

(8) În cazul în care persoana vizată refuză examinarea sau nu prezintă la termen autorității competente în domeniul permiselor de conducere raportul de expertiză a cărui prezentare a fost impusă de aceasta, autoritatea competentă are dreptul să concluzioneze în decizia sa că persoana vizată este inaptă. [...]"

¹⁸ Intitulat „Aptitudinea în cazul unor probleme cu alcoolul”, articolul 13 din FeV permite autorităților competente să dispună, în anumite împrejurări, prezentarea unui raport de expertiză medico-psihologică în vederea adoptării unor decizii referitoare fie la emiterea sau la prelungirea permisului de conducere, fie la impunerea de limitări sau de condiții în ceea ce privește dreptul de a conduce. Acesta este cazul în special atunci când, potrivit unui certificat medical sau pe baza anumitor fapte, există indicii privind un consum abuziv de alcool sau atunci când, sub influența alcoolului, au fost comise în mai multe rânduri încălcări ale traficului rutier.

- 19 Articolul 20 alineatul 1 din FeV prevede că, în situația emiterii unui nou permis de conducere ulterior unei retrageri, se aplică dispozițiile referitoare la prima emitere a unui permis. În cazul în care, potrivit alineatului 2 al acestui articol, autoritatea competentă poate renunța să oblige persoana vizată să susțină din nou examenele pentru emiterea permisului atunci când nu există niciun indiciu în sensul că solicitantul nu mai posedă cunoștințele și aptitudinile necesare în acest scop, alineatul 3 al aceluiași articol prevede că o astfel de decizie nu aduce atingere obligației prevăzute la articolul 11 alineatul 3 primul paragraf punctul 5 din FeV, de a prezenta un raport de expertiză medico-psihologică.

Acțiunile principale și întrebările preliminare

Cauza C-334/06

- 20 Domnul Zerche era posesorul unui permis de conducere obținut în Republica Democrată Germană, valabil pentru mai multe categorii de vehicule. Acest permis i-a fost reînnoit la 31 august 1999 sub forma unui permis securizat în formă de card bancar.
- 21 Prin Hotărârea din 10 ianuarie 2003, rămasă definitivă, Amtsgericht Hainichen (Tribunalul cantonal din Hainichen) l-a condamnat pe domnul Zerche la plata unei amenzi pentru conducere în stare de ebrietate, pentru fapte care au avut loc la 28 noiembrie 2002. Domnului Zerche i s-a retras autorizația de a conduce, precum și permisul, cu interdicția de a obține un nou permis o perioadă de douăsprezece luni care se încheia la 9 aprilie 2004.
- 22 Începând cu 10 februarie 2004, domnul Zerche a solicitat un nou permis de conducere de categoria B. Neputând să prezinte un raport de expertiză care să demonstreze aptitudinea sa de a conduce, acesta și-a retras în cele din urmă cererea.

- 23 La 4 martie 2005, domnul Zerche a obținut un nou permis de conducere de categoria B la Ostrov (Republica Cehă). În acest permis se menționează, ca domiciliu al posesorului, Mittweida (Germania), localitate în care domnul Zerche locuiește din 18 ianuarie 1996.
- 24 Prin scrisoarea din 12 aprilie 2005, Landkreis Mittweida, care a fost informată cu privire la emiterea acestui permis, a solicitat domnului Zerche prezentarea unui raport de expertiză referitor la aptitudinea sa de a conduce autovehicule. Întrucât domnul Zerche nu s-a conformat acestei solicitări, prin Decizia din 19 iulie 2005, Landkreis Mittweida l-a decăzut din dreptul de a utiliza permisul ceh în Germania.
- 25 Prin Avizul din 21 iulie 2005, ministrul ceh al transporturilor a arătat că permisul de conducere ceh al domnului Zerche este valabil. Acesta din urmă ar fi fost supus unui examen medical în Republica Cehă anterior emiterii acestui permis. Pe de altă parte, prin aplicarea semnăturii sale pe cererea de emitere a unui permis, acesta ar fi certificat că are aptitudinea de a conduce. Totuși, nu ar fi fost întocmit niciun raport de expertiză medico-psihologică.
- 26 Întrucât contestația introdusă de domnul Zerche împotriva Deciziei de decădere din 19 iulie 2005 a fost respinsă, acesta a introdus o acțiune împotriva deciziei menționate la Verwaltungsgericht Chemnitz (Tribunalul administrativ din Chemnitz), care a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curtii următoarea întrebare preliminară:

„Dispozițiile articolului 1 alineatul (2) coroborat cu articolul 8 alineatele (2) și (4) din Directiva [91/439] trebuie interpretate astfel încât un stat membru poate refuza recunoașterea unui permis de conducere emis de un alt stat membru în cazul în care, înainte, permis[ul] de conducere [al cărui posesor era anterior] cel interesat i-a fost retras acestuia în [primul] stat membru sau în cazul în care a fost anulat în statul respectiv, deși perioada de blocaj anterioară emiterii unui nou permis care fusese dispusă în cadrul acestei măsuri [de retragere sau de anulare] a expirat înainte ca [noul] permis de conducere să fie emis de celălalt stat membru și, pe baza unor criterii obiective (lipsa domiciliului în statul membru care a emis [noul] permis de

conducere și solicitarea fără rezultat de a i se emite din nou un permis de conducere în [primul] stat membru [...]), trebuie să se considere că obținerea permisului de conducere european în al doilea stat membru urmărește numai evitarea condițiilor de fond stricte prevăzute în cadrul procedurii de emitere a unui nou permis de conducere [în vigoare în primul stat membru], în special [în ceea ce privește] raportul de expertiză medico-psihologică?”

Cauza C-335/06

²⁷ Domnul Schubert era, din 1982, posesorul unui permis de conducere obținut în Republica Democrată Germană, valabil pentru mai multe categorii de vehicule, permis care i-a fost reînnoit la 7 iulie 1992.

²⁸ Prin Ordonanța din 23 mai 2002, rămasă definitivă, Amtsgericht Marienberg (Tribunalul cantonal din Marienberg) l-a condamnat pe domnul Schubert la plata unei amenzi pentru conducere în stare de ebrietate. Acestuia i s-a retras autorizația de a conduce, precum și permisul de conducere, cu interdicția de a obține un nou permis o perioadă de 20 de luni care se încheia la 22 ianuarie 2004.

²⁹ La 21 octombrie 2003, domnul Schubert a introdus o cerere pentru obținerea unui nou permis de conducere. Neputând să prezinte un raport de expertiză care să demonstreze aptitudinea sa de a conduce, domnul Schubert a retras totuși această cerere la 6 septembrie 2004.

³⁰ La 31 ianuarie 2005, domnul Schubert a obținut un nou permis de conducere de categoria B la Sokolov (Republica Cehă). În acest permis se menționează, ca domiciliu al

posesorului, Olbernhau (Germania), localitate în care domnul Schubert are domiciliul de la 1 octombrie 1998.

31 În urma unui control general al traficului, care a avut loc la Olbernhau în data de 26 aprilie 2005, Landkreis Mittlerer Erzgebirgskreis a solicitat domnului Schubert, prin scrisoarea din 3 mai 2005, să prezinte un raport de expertiză referitor la aptitudinea sa de a conduce autovehicule. Întrucât domnul Schubert nu s-a conformat acestei solicitări, prin Decizia din 9 august 2005, Landkreis Mittlerer Erzgebirgskreis l-a decăzut din dreptul de a utiliza permisul ceh în Germania.

32 Întrucât contestația domnului Schubert împotriva acestei decizii a fost respinsă, acesta a introdus o acțiune la Verwaltungsgericht Chemnitz, care a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) În conformitate cu dispozițiile articolului 1 alineatul (2) coroborat cu articolul 8 alineatele (2) și (4) din Directiva [91/439], un stat membru poate impune posesorului unui permis de conducere emis în alt stat membru să solicite autorităților administrative [din primul stat membru] recunoașterea dreptului de a utiliza acest permis pe teritoriul [acestuia] în cazul în care, în [primul] stat membru menționat, [acestui] posesor [...] i s-a retras anterior permisul de conducere [de care dispunea înainte] sau în cazul în care permisul menționat a fost în orice caz anulat?

2) În cazul unui răspuns negativ, dispoziții[le] articolului 1 alineatul (2) coroborat cu articolul 8 alineatele (2) și (4) din Directiva [91/439] trebuie interpretate astfel încât un stat membru poate refuza recunoașterea unui permis de conducere emis de un alt stat membru în cazul în care, înainte, permis[ul] de conducere [al cărui posesor era anterior] cel interesat i-a fost retras acestuia în [primul] stat membru sau în cazul în care a fost anulat în statul respectiv, deși perioada de blocaj anterioară emiterii unui nou permis care fusese dispusă în cadrul acestei măsuri [de retragere sau de anulare] a expirat înainte ca [noul] permis de conducere să fie emis de celălalt stat membru și, pe baza unor criterii obiective (lipsa domiciliului

în statul membru care a emis [noul] permis de conducere și solicitarea fără rezultat de a i se emite din nou un permis de conducere în [primul] stat membru [...]), trebuie să se considere că obținerea permisului de conducere european în al doilea stat membru urmărește numai evitarea condițiilor de fond stricte prevăzute în cadrul procedurii naționale de emitere a unui nou permis de conducere [în vigoare în primul stat membru], în special [în ceea ce privește] raportul de expertiză medico-psihologică?”

Cauza C-336/06

- 33 Domnul Seuke era posesorul unui vechi permis de conducere de categoria 3.
- 34 Prin Ordonanța penală cu caracter executoriu din 4 septembrie 2003, Amtsgericht Amberg (Tribunalul cantonal din Amberg) l-a condamnat la plata unei amenzi pentru conducere în stare de ebrietate. Domnului Seuke i s-a retras de asemenea autorizația de a conduce, precum și permisul de conducere, cu interdicția de a obține un nou permis înainte de expirarea unui termen de zece luni.
- 35 Întrucât domnul Seuke a solicitat emiterea unui nou permis de conducere, la 15 martie 2004, autoritatea competentă i-a solicitat să prezinte un raport de expertiză medico-psihologică care să ateste aptitudinea sa de a conduce. Domnul Seuke nu s-a conformat acestei cerințe, drept urmare solicitarea sa a fost respinsă prin Decizia din 27 iulie 2004.
- 36 La 5 noiembrie 2004, dată la care termenul de blocaj impus de Amtsgericht Amberg expirase deja, domnul Seuke, cu privire la care, potrivit deciziei de trimitere, s-a stabilit că locuiește în mod neîntrerupt în Germania din 19 august 1980, a obținut un nou permis de conducere de categoria B la Ostrov (Republica Cehă).

37

La 28 noiembrie 2005, Landkreis Mittweida, care a fost informată cu privire la emiterea acestui permis, i-a solicitat domnului Seuke să prezinte un raport de expertiză referitor la aptitudinea sa de a conduce autovehicule. Întrucât domnul Seuke nu s-a conformat acestei solicitări, prin Decizia din 22 martie 2006, Landkreis Mittweida l-a decăzut din dreptul de a utiliza permisul ceh în Germania.

38

Întrucât contestația domnului Seuke împotriva acestei decizii a fost respinsă, acesta a introdus o acțiune la Verwaltungsgericht Chemnitz, care a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții două întrebări preliminare:

„1) În conformitate cu dispozițiile articolului 1 alineatul (2) coroborat cu articolul 8 alineatele (2) și (4) din Directiva [91/439], un stat membru poate impune posesorului unui permis de conducere emis în alt stat membru să solicite autorităților administrative [din primul stat membru] recunoașterea dreptului de a utiliza acest permis pe teritoriul [acestuia] în cazul în care, în [primul] stat membru menționat, [acestui] posesor [...] i s-a retras anterior permisul de conducere [de care dispunea înainte] sau în cazul în care permisul menționat a fost în orice caz anulat?

2) În cazul unui răspuns negativ, dispoziții[le] articolului 1 alineatul (2) coroborat cu articolul 8 alineatele (2) și (4) din Directiva [91/439] trebuie interpretate astfel încât un stat membru poate refuza recunoașterea unui permis de conducere emis de un alt stat membru în cazul în care, înainte, permis[ul] de conducere [al cărui posesor era anterior] cel interesat i-a fost retras acestuia în [primul] stat membru sau în cazul în care a fost anulat în statul respectiv, deși perioada de blocaj anterioară emiterii unui nou permis care fusese dispusă în cadrul acestei măsuri [de retragere sau de anulare] a expirat înainte ca [noul] permis de conducere să fie emis de celălalt stat membru și, pe baza unor criterii obiective (lipsa domiciliului în statul membru care a emis [noul] permis de conducere și solicitarea fără rezultat de a i se emite din nou un permis de conducere în [primul] stat membru [...]), trebuie să se considere că obținerea permisului de conducere european în al doilea stat membru urmărește numai evitarea condițiilor de fond stricte prevăzute în cadrul procedurii naționale de emitere a unui nou permis de conducere

[în vigoare în primul stat membru], în special [în ceea ce privește] raportul de expertiză medico-psihologică?”

Procedura în fața Curții de Justiție

³⁹ Prin Ordonanța președintelui Curții din 10 octombrie 2006, cauzele C-334/06-C-336/06 au fost conexate în vederea procedurii scrise și orale, precum și a hotărârii.

⁴⁰ Prin intermediul mai multor întrebări scrise adresate la 1 august 2007, Curtea a solicitat lămuriri guvernului ceh, pe de o parte, referitor la dreptul Republicii Cehe în ceea ce privește verificarea condițiilor prevăzute la articolul 7 alineatul (1) literele (a) și (b) din Directiva 91/439 și la posibilitatea de a emite un permis de conducere care cuprinde mențiunea unui domiciliu al posesorului situat în alt stat membru, precum și, pe de altă parte, cu privire la criteriile aplicabile pentru a stabili dacă o persoană are domiciliul în acel stat membru și la existența unor controale în ceea ce privește caracterul efectiv al acestui domiciliu.

⁴¹ Prin faxul primit la grefa Curții la 31 august 2007, guvernul ceh a răspuns la întrebările sus-menționate în sensul că cerința referitoare la domiciliul stabil, astfel cum este prevăzută prin Directiva 91/439, a fost introdusă în sistemul juridic ceh începând numai de la 1 iulie 2006. Pentru perioada anterioară acestei date, reglementarea cehă permitea emiterea unei autorizații de conducere persoanelor care nu aveau o reședință permanentă sau temporară pe teritoriul Republicii Cehe.

Cu privire la întrebările preliminare

⁴² În prealabil, trebuie să se observe că, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite prin articolul 234 CE, este de competența acestora din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care a fost sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate. În plus, trebuie reamintit că misiunea Curții este de a interpreta toate dispozițiile dreptului comunitar care sunt necesare instanțelor naționale pentru a statua în cauzele cu care sunt sesizate, chiar dacă respectivele dispoziții nu sunt expres indicate în întrebările adresate de aceste instanțe (Hotărârea din 18 martie 1993, Viessmann, C-280/91, Rec., p. I-971, punctul 17, Hotărârea din 11 decembrie 1997, Immobiliare SIF, C-42/96, Rec., p. I-7089, punctul 28, și Hotărârea din 8 martie 2007, Campina, C-45/06, Rep., p. I-2089, punctele 30 și 31).

⁴³ În cazul de față, având în vedere faptele care stau la baza acțiunilor principale, precum și conținutul observațiilor care au fost prezentate Curții, examinarea întrebărilor adresate trebuie să ia în considerare articolul 7 alineatul (1) literele (a) și (b) din Directiva 91/439. Pentru a oferi un răspuns util și cât de complet posibil la întrebările preliminare, este, așadar, necesar, în măsura în care instanța de trimitere a omis să o facă, să se extindă sfera acestora.

⁴⁴ Prin intermediul întrebării din cauza C-334/06 și prin intermediul celei de a doua întrebări din cauzele C-335/06 și C-336/06, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 1 alineatul (2), articolul 7 alineatul (1) literele (a) și (b), precum și articolul 8 alineatele (2) și (4) din Directiva 91/439 trebuie interpretate în sensul că se opun ca un stat membru (statul membru gazdă) să refuze recunoașterea pe teritoriul său a dreptului de a conduce care rezultă dintr-un permis de conducere emis unei persoane de un alt stat membru (statul membru care a emis permisul) și, în consecință, recunoașterea valabilității acestui permis în cazul în care această persoană, care, în primul stat membru, a făcut înainte obiectul unei măsuri de retragere a unui permis anterior pentru conducere sub influența alcoolului, a obținut acest nou permis în afara oricărei perioade de interdicție de a solicita un nou permis, dar cu nerespectarea condiției privind domiciliul sau a condițiilor de aptitudine pe care

statul membru gazdă le impune în această privință în scopul de a asigura siguranța traficului.

45 Aceste întrebări trebuie examinate împreună cu prima întrebare din cauzele C-335/06 și C-336/06, care, în esență, urmărește să stabilească dacă un stat membru gazdă poate impune posesorului unui nou permis de conducere emis de un alt stat membru să solicite, înainte de a se folosi de acest permis, recunoașterea dreptului de a utiliza permisul respectiv în statul membru gazdă în cazul în care permisul de conducere pe care îl deținea înainte i-a fost retras sau a fost anulat în acest ultim stat membru.

46 Din primul considerent al Directivei 91/439 rezultă că principiul general al recunoașterii reciproce a permiselor de conducere emise de statele membre, prevăzut la articolul 1 alineatul (2) din această directivă, a fost introdus în special pentru a facilita circulația persoanelor stabilite în alt stat membru decât cel în care au dat un examen pentru obținerea permisului de conducere (Hotărârea din 29 aprilie 2004, Kapper, C-476/01, Rec., p. I-5205, punctul 71).

47 Potrivit unei jurisprudențe consacrate, articolul 1 alineatul (2) menționat mai sus prevede recunoașterea reciprocă, fără nicio formalitate, a permiselor de conducere emise de statele membre. Această dispoziție impune statelor membre o obligație clară și precisă, care nu lasă nicio marjă de apreciere în ceea ce privește măsurile care trebuie adoptate pentru a i se conforma (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 octombrie 1998, Awoyemi, C-230/97, Rec., p. I-6781, punctele 41 și 43, Hotărârea din 10 iulie 2003, Comisia/Țările de Jos, C-246/00, Rec., p. I-7485, punctele 60 și 61, Hotărârea Kapper, citată anterior, punctul 45, Ordonanța din 6 aprilie 2006, Halbritter, C-227/05, punctul 25, și Ordonanța din 28 septembrie 2006, Kremer C-340/05, punctul 27).

48 Rezultă din aceasta că statul membru gazdă nu poate impune nicio formalitate anterior recunoașterii unui permis de conducere emis de un alt stat membru. Este, așadar,

contrar principiului recunoașterii reciproce menționat mai sus să i se impună posesorului unui permis de conducere emis de un stat membru să solicite recunoașterea acestui permis în alt stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Țările de Jos, citată anterior, punctul 60 și următoarele).

49 Statului membru care a emis permisul îi revine obligația de a verifica dacă sunt îndeplinite condițiile minime impuse de dreptul comunitar, în special cele referitoare la domiciliu și la aptitudinea de a conduce, și, în consecință, dacă este justificată emiterea unui permis de conducere — în speță, a unui nou permis.

50 Așadar, din moment ce autoritățile unui stat membru au emis un permis de conducere în conformitate cu articolul 1 alineatul (1) din Directiva 91/439, celelalte state membre nu au dreptul de a verifica respectarea condițiilor de emitere prevăzute de această directivă (a se vedea în acest sens Ordonanțele citate anterior Halbritter, punctul 34, și Kremer, punctul 27). Într-adevăr, deținerea unui permis de conducere emis de un stat membru trebuie considerată ca reprezentând dovada că, la momentul la care i-a fost emis permisul, posesorul acestuia îndeplinea condițiile menționate (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Țările de Jos, citată anterior, punctul 75, Ordonanța din 11 decembrie 2003, Da Silva Carvalho, C-408/02, punctul 21, precum și Hotărârea Kapper, citată anterior, punctul 46). Faptul că, în conformitate cu punctul 5 din anexa III la directiva menționată, un stat membru poate impune, la emiterea unui permis de conducere, un examen medical mai sever decât cele menționate în anexa menționată nu aduce, așadar, atingere obligației acestui stat membru de a recunoaște permisele de conducere emise de celelalte state membre conform aceleiași directive.

51 Rezultă, în primul rând, că un stat membru gazdă care, la emiterea unui permis de conducere, impune condiții naționale mai severe, în special după retragerea unui permis anterior, nu poate refuza recunoașterea unui permis de conducere emis ulterior de un alt stat membru numai pentru motivul că posesorul acestui nou permis l-a obținut în temeiul unei reglementări naționale care nu impune aceleași cerințe ca acest stat membru gazdă.

- 52 În al doilea rând, principiul recunoașterii reciproce se opune ca un stat membru gazdă să refuze recunoașterea unui permis de conducere emis de un alt stat membru pentru motivul că, potrivit informațiilor provenind de la statul membru gazdă, la data emiterii permisului, posesorul acestuia nu îndeplinea condițiile cerute pentru a-l obține (a se vedea în acest sens Ordonanța Da Silva Carvalho, citată anterior, punctul 22, și Hotărârea Kapper, citată anterior, punctul 47).
- 53 Într-adevăr, în măsura în care Directiva 91/439 conferă statului membru care a emis permisul competență exclusivă în a se asigura că permisele de conducere pe care le eliberează sunt emise cu respectarea condițiilor impuse de directiva menționată, acest stat membru este singurul căruia îi revine obligația de a adopta măsurile corespunzătoare în ceea ce privește permisele de conducere referitor la care s-ar dovedi ulterior că posesorii nu îndeplinesc condițiile menționate (a se vedea în acest sens Ordonanța Da Silva Carvalho, citată anterior, punctul 23, și Hotărârea Kapper, citată anterior, punctul 48).
- 54 În cazul în care un stat membru are motive serioase să se îndoiască de regularitatea unui permis de conducere emis de un alt stat membru, celui dintâi îi revine obligația de a-l informa despre aceasta pe cel din urmă în cadrul asistenței reciproce și al schimbului de informații instituite prin articolul 12 alineatul (3) din Directiva 91/439. În situația în care statul membru în care a fost emis permisul nu ar adopta măsurile corespunzătoare, statul membru gazdă poate declanșa împotriva acestuia o procedură în temeiul articolului 227 CE, având ca obiect constatarea de către Curte a unei neîndepliniri a obligațiilor ce decurg din Directiva 91/439 (a se vedea în acest sens Ordonanța Da Silva Carvalho, citată anterior, punctul 23, și Hotărârea Kapper, citată anterior, punctul 48).
- 55 Este adevărat că, din motive de siguranță a traficului rutier – astfel cum reiese din ultimul considerent al Directivei 91/439 –, articolul 8 alineatele (2) și (4) din aceasta permite statelor membre, în anumite împrejurări, să aplice propriile dispoziții naționale privind limitarea suspendarea, retragerea și anularea permisului de conducere oricărui posesor al unui permis care are domiciliul stabil pe teritoriul acestora.

- 56 Cu toate acestea, trebuie amintit, pe de o parte, că această facultate, în măsura în care decurge din articolul 8 alineatul (2) din Directiva 91/439, nu poate fi exercitată decât în temeiul unui comportament al persoanei interesate posterior obținerii permisului de conducere emis de un alt stat membru (a se vedea în acest sens Ordonanțele citate anterior Halbritter, punctul 38, și Kremer, punctul 35).
- 57 Pe de altă parte, alineatul (4) primul paragraf al articolului 8 menționat, care permite unui stat membru să refuze recunoașterea valabilității unui permis de conducere obținut în alt stat membru de o persoană care, pe teritoriul primului stat membru, face obiectul unei măsuri de limitare, de suspendare, de retragere sau de anulare a permisului, constituie o derogare de la principiul general al recunoașterii reciproce a permiselor de conducere și este astfel de strictă interpretare (a se vedea în acest sens Hotărârea Kapper, citată anterior, punctele 70 și 72, precum și Ordonanțele citate anterior Halbritter, punctul 35, și Kremer, punctul 28).
- 58 În această privință, trebuie subliniat de la bun început că, deși dispoziția menționată permite unui stat membru, în anumite condiții, să refuze recunoașterea valabilității unui permis de conducere emis de un alt stat membru, aceasta nu înseamnă, contrar celor susținute de guvernul german, că primul stat membru poate condiționa dreptul de a utiliza un permis emis de al doilea stat membru de o autorizație prealabilă pozitivă (a se vedea în acest sens Ordonanța Kremer, citată anterior, punctul 37).
- 59 Într-adevăr, din moment ce emiterea unui permis de conducere de către un stat membru trebuie să aibă loc cu respectarea condițiilor minime impuse prin Directiva 91/439, printre care cele menționate în anexa III la aceasta, referitoare la aptitudinea de a conduce, o interpretare a articolului 8 alineatul (4) primul paragraf din această directivă potrivit căreia, în general, orice persoană care a posedat un permis de conducere ce a fost retras sau anulat într-un stat membru poate fi obligată să se prezinte la autoritățile competente din acest stat membru pentru a obține autorizația de a exercita dreptul de a conduce care rezultă din permisul de conducere emis ulterior în alt stat membru ar fi contrară obligației de recunoaștere reciprocă fără formalități.

60 De asemenea, dispoziția menționată nu poate fi invocată de un stat membru pentru a refuza la nesfârșit să recunoască unei persoane care, pe teritoriul său, a făcut obiectul unei măsuri de retragere sau de anulare a unui permis de conducere emis de acesta, valabilitatea oricărui permis care ar putea să îi fie eliberat ulterior de un alt stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea Kapper, citată anterior, punctul 76, precum și Ordonanțele citate anterior Halbritter, punctul 27, și Kremer, punctul 29). Într-adevăr, a admite că un stat membru are dreptul de a se baza pe propriile dispoziții naționale pentru a se opune la nesfârșit recunoașterii valabilității unui permis emis de un alt stat membru ar reprezenta însăși negarea principiului recunoașterii reciproce a permiselor de conducere care constituie elementul esențial al sistemului instituit prin Directiva 91/439 (Hotărârea Kapper, citată anterior, punctul 77, precum și Ordonanțele citate anterior Halbritter, punctul 28, și Kremer, punctul 30).

61 În special, la punctul 38 din Ordonanța Kremer, citată anterior, Curtea a considerat că, în cazul în care, pe teritoriul unui stat membru, o persoană a făcut obiectul unei măsuri de retragere a permisului de conducere care nu a fost însoțită de o perioadă de interdicție de a solicita un nou permis, dispozițiile articolului 1 alineatul (2) coroborat cu articolul 8 alineatele (2) și (4) din Directiva 91/439 se opun ca acest stat membru să refuze recunoașterea, pe teritoriul său, a dreptului de a conduce care rezultă dintr-un permis de conducere emis ulterior în alt stat membru și, în consecință, a valabilității acestui permis atât timp cât posesorul acestuia nu s-a conformat condițiilor impuse în primul stat membru pentru emiterea unui nou permis în urma acestei retrageri, condiții care includ examenul de aptitudine pentru conducere care să ateste că motivele care au justificat retragerea menționată nu mai există.

62 În schimb, reiese din cele ce precedă că dispozițiile articolului 1 alineatul (2) și ale articolului 8 alineatul (4) din Directiva 91/439 nu se opun ca un stat membru să refuze unei persoane care, pe teritoriul său, a făcut obiectul unei măsuri de retragere a permisului de conducere, însoțită de o interdicție de a solicita un nou permis o anumită perioadă, recunoașterea unui nou permis emis de un alt stat membru în această perioadă de interdicție.

63 De asemenea, deși este adevărat că articolul 8 alineatul (2) din Directiva 91/439 nu permite statului membru în care se află domiciliul stabil să refuze recunoașterea

permisului de conducere emis de un alt stat membru numai pentru motivul că posesorului acestui permis i-a fost retras înainte un permis anterior în statul membru în care are domiciliul stabil, această dispoziție îi permite totuși, astfel cum a fost menționat la punctele 55 și 56 din prezenta hotărâre, sub rezerva respectării principiului teritorialității legislației penale și polițienești, să limiteze, să suspende, să retragă sau să anuleze noul permis în cazul în care comportamentul posesorului său, ulterior emiterii acestuia, justifică acest lucru potrivit dreptului național al statului membru gazdă menționat.

64 Pentru a răspunde la întrebările adresate de instanța de trimitere, trebuie examinată în continuare, în special, aplicarea principiului recunoașterii reciproce, astfel cum a fost amintit mai sus, în cazul în care se stabilește că noul permis de conducere a fost emis cu nerespectarea condiției privind domiciliul, impusă prin Directiva 91/439.

65 În această privință, din al patrulea considerent al acestei directive reiese că, printre condițiile instituite pentru a se asigura siguranța rutieră, figurează cele prevăzute la articolul 7 alineatul (1) literele (a) și (b) din directiva menționată, care condiționează emiterea unui permis de conducere de anumite cerințe referitoare la aptitudinea de a conduce, respectiv la domiciliu.

66 Astfel cum arată Comisia Comunităților Europene în observații, condiția privind domiciliul contribuie în special la combaterea „turismului permiselor de conducere”, în lipsa unei armonizări complete a reglementărilor statelor membre referitoare la emiterea permiselor de conducere. Pe de altă parte, astfel cum a observat avocatul general la punctul 78 din concluzii, această condiție este indispensabilă pentru controlul respectării condiției privind aptitudinea de a conduce.

67 Într-adevăr, articolul 7 alineatul (5) din Directiva 91/439, care prevede că o persoană poate să dețină un permis de conducere doar dintr-un singur stat membru, consacră

unicitatea permisului de conducere. Ca o condiție prealabilă care permite verificarea respectării de către un candidat a celorlalte condiții impuse prin această directivă, condiția privind domiciliul, prin intermediul căreia se stabilește statul membru care emite permisul, are, așadar, o importanță deosebită în comparație cu celelalte condiții impuse prin directiva menționată.

68 În consecință, siguranța rutieră ar putea fi compromisă în cazul în care condiția privind domiciliul menționată mai sus nu ar fi respectată în ceea ce privește o persoană care a făcut obiectul unei măsuri de limitare, de suspendare, de retragere sau de anulare a dreptului de a conduce în sensul articolului 8 alineatul (4) din Directiva 91/439.

69 Rezultă că, în cazul în care este posibil să se stabilească, nu în funcție de informațiile care provin de la statul membru gazdă, ci pe baza unor mențiuni care figurează chiar pe permisul de conducere sau a altor informații incontestabile care provin de la statul membru care a emis permisul, că, la momentul emiterii acestui permis, nu era îndeplinită condiția privind domiciliul impusă la articolul 7 alineatul (1) litera (b) din Directiva 91/439, statul membru gazdă, pe teritoriul căruia posesorul permisului menționat a făcut obiectul unei măsuri de retragere a unui permis de conducere anterior, poate refuza recunoașterea dreptului de a conduce care rezultă din permisul de conducere emis ulterior de un alt stat membru în afara oricărei perioade de interdicție de a solicita un nou permis.

70 Având în vedere ansamblul considerațiilor de mai sus, este necesar să se răspundă la întrebările adresate că articolul 1 alineatul (2), articolul 7 alineatul (1) și articolul 8 alineatele (2) și (4) din Directiva 91/439 trebuie interpretate în sensul că se opun ca un stat membru, în împrejurări precum cele din cauzele principale, să refuze recunoașterea pe teritoriul său a dreptului de a conduce care rezultă dintr-un permis de conducere emis ulterior de un alt stat membru în afara oricărei perioade de interdicție de a solicita un nou permis impuse persoanei vizate și, în consecință, să refuze recunoașterea valabilității acestui permis atât timp cât posesorul său nu s-a conformat condițiilor impuse în primul stat membru pentru emiterea unui nou permis ca urmare a retragerii unui permis anterior, condiții care includ examenul de aptitudine pentru conducere care atestă că motivele care au justificat retragerea menționată nu mai există. În aceleași împrejurări, dispozițiile menționate nu se opun

ca un stat membru să refuze recunoașterea pe teritoriul său a dreptului de a conduce care rezultă dintr-un permis de conducere emis ulterior de un alt stat membru în cazul în care se stabilește pe baza unor mențiuni din acesta sau a altor informații incontestabile care provin de la statul membru care a emis permisul că, la momentul la care acesta a fost emis, posesorul său, care a făcut obiectul unei măsuri de retragere a unui permis anterior pe teritoriul primului stat membru, nu avea domiciliul stabil pe teritoriul statului membru care a emis permisul.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 71 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 1 alineatul (2), articolul 7 alineatul (1) și articolul 8 alineatele (2) și (4) din Directiva 91/439/CEE a Consiliului din 29 iulie 1991 privind permisele de conducere, astfel cum a fost modificată prin Regulamentul (CE) nr. 1882/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 septembrie 2003, trebuie interpretate în sensul că se opun ca un stat membru, în împrejurări precum cele din cauzele principale, să refuze recunoașterea pe teritoriul său a dreptului de a conduce care rezultă dintr-un permis de conducere emis ulterior de un alt stat membru în afara oricărei perioade de interdicție de a solicita un nou permis impuse persoanei vizate și, în consecință, să refuze recunoașterea valabilității acestui permis atât timp cât posesorul său nu s-a conformat condițiilor impuse

în primul stat membru pentru emiterea unui nou permis ca urmare a retragerii unui permis anterior, condiții care includ examenul de aptitudine pentru conducere care atestă că motivele care au justificat retragerea menționată nu mai există.

În aceleași împrejurări, dispozițiile menționate nu se opun ca un stat membru să refuze recunoașterea pe teritoriul său a dreptului de a conduce care rezultă dintr-un permis de conducere emis ulterior de un alt stat membru în cazul în care se stabilește pe baza unor mențiuni din acesta sau a altor informații incontestabile care provin de la statul membru care a emis permisul că, la momentul la care acesta a fost emis, posesorul său, care a făcut obiectul unei măsuri de retragere a unui permis anterior pe teritoriul primului stat membru, nu avea domiciliul stabil pe teritoriul statului membru care a emis permisul.

Semnături